

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури
Кафедра теорії і методики фізичного виховання

**Дипломна робота
магістра**

з теми «**ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОГО
РОЗВИТКУ ДІТЕЙ У 3-6 РОКИ ЖИТТЯ**»

Виконав: студент 2 курсу,
групи ФК1 – М18,
спеціальності 014 Середня освіта
(фізична культура)
Троян Денис Анатолійович

Керівник: **Єдинак Г. А.**, доктор наук
з фізичного виховання і спорту, професор,
професор кафедри теорії і методики
фізичного виховання

Рецензент: **Галаманжук Л. Л.**, доктор
педагогічних наук, доцент,
професор кафедри теорії та методик
дошкільної освіти

З М І С Т

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ СТАНУ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ У ДОШКІЛЬНИЙ ПЕРІОД.....	9
1.1 Законодавча база про забезпечення психофізіологічного розвитку дитини у дошкільний період.....	9
1.2 Загальні поняття про психофізіологію та особливості психофізіологічного розвитку дітей дошкільного віку на сучасному етапі.....	18
1.3 Чинники психофізіологічного розвитку дитини у дошкільний період.....	42
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	49
2.1 Методи дослідження.....	49
2.2 Організація дослідження.....	55
РОЗДІЛ 3 СТАН ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ У ПЕРІОД 3-6 РОКІВ ЖИТТЯ.....	56
3.1 Особливості фізичної активності дітей у дошкільний період....	56
3.2 Особливості фізичного стану дітей старшого дошкільного віку.	58
3.3 Особливості розумової працездатності дітей старшого дошкільного віку.....	60
РОЗДІЛ 4 ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОГРАМИ КОРЕКЦІЇ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОГО СТАНУ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....	80
4.1 Загальні положення формування програми корекції психофізіологічного стану дітей.....	80
4.2 Характеристика організаційних і змістових складових програми корекції психофізіологічного стану дітей.....	84
ВИСНОВКИ.....	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	91

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

БВ – біологічний вік

БЗЗ – біологічний зворотний зв'язок

ВООЗ – Всесвітня організація охорони здоров'я

ВП – викликані потенціали

ІС – індекс сутулості

МЗІ – масо-зростовий індекс

ОР – орієнтовна реакція

ПД – плечова дуга

ТГРЗ – тривалість гострих респіраторних захворювань

ЧД – частота дихання

ЧСС – частота серцевих скорочень

ВСТУП

Актуальність теми. Наукові дослідження та статистичні матеріали свідчать, що протягом останніх років в Україні сформувалась досить негативна ситуація у стані здоров'я дітей, яка пов'язана з впливом різних чинників біологічного, соціально-економічного, екологічного, медико-організаційного характеру (Л. Л. Галаманжук, Г. А. Єдинак, 2012; О. Д. Дубогай, 2015; А. В. Цьось, 2015). Збереження та зміцнення фізичного, психічного й духовного здоров'я дитини – одне із основних завдань, визначених Законом України «Про дошкільну освіту». На сучасному етапі переходу закладів освіти на навчання дітей з 6-річного віку особливого значення набуває забезпечення їхньої готовності до школи. За даними психолого-педагогічних досліджень (Н. В. Богдановська, В. О. Слободянюк, 2009; Е. С. Вільчковський, 1998; Л. В. Ковальчук, 2007), успішне навчання в школі можливе лише за умови, що на момент вступу дитина набула відповідного особистісного, інтелектуального та фізичного розвитку. Наукові дослідження Інституту педіатрії, акушерства і гінекології Академії медичних наук України показали, що при обстеженні дітей семи дошкільних закладів м. Києва, які готувались до школи, лише 22,7 % з них були віднесені до групи здорових, а у 51,7 % дітей виявлено різні хронічні захворювання.

Результати вивчення фізичного розвитку дітей, які подав Інститут педіатрії, акушерства і гінекології АМН України, показують тенденцію погіршення цих показників у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: у 40 % дошкільнят і зайва маса тіла, 35 % першокласників – проблеми з масою тіла, у 64 % – з різними порушення постави, 70 % – зі станом фізичного розвитку. Кількість здорових дітей зменшилася у 5 разів і серед контингенту дітей, які йдуть до школи, це лише 10 % (Н. Маковецька, 2005).

Важлива роль у психофізіологічному розвитку дітей належить педагогам закладів дошкільної освіти. Сучасний стан фізичного виховання

дітей дошкільного віку характеризується недостатньою ефективністю, адже не може забезпечити необхідного рівня фізичного здоров'я дошкільників (Л. Л. Галаманжук, 2016; Л. Гаращенко, 2011; О. Г. Лахно, 2013). Застосування традиційних форм і методів фізичного виховання дошкільників ще й досі не орієнтовано на профілактику відхилень від норми і не сприяє активному попередженню функціональних порушень, хронічних захворювань і досягненню повноцінного фізичного розвитку та фізичної підготовленості дітей (Л. В. Балацька, 2013; С. Вільчковський, 2011; Н. Пангелова, 2013).

Стан здоров'я дітей та фізичного виховання у закладах дошкільної освіти потребує вияву обставин виникнення складної ситуації в дошкільному розвитку та перегляду комплексу заходів з її покращення. Один із таких заходів – упровадження програм корекції психофізіологічного стану дітей під час фізичної активності в різних формах, особливо старшого дошкільного віку, зважаючи на критичний період в онтогенетичному розвитку та перехід дітей на наступний соціальний щабель – навчання в школі (О. Л. Богінч, 2008; Л. Гаращенко, 2011).

Аналіз джерел інформації та практика фізичного виховання дають змогу виявити суперечності, що посилюють актуальність дослідження, а саме: між декларативними заявами держави щодо збереження здоров'я дітей і ефективністю фізичної активності у закладах дошкільної освіти; між завданнями фізичного виховання, сутністю законодавчих документів та забезпеченням змісту занять зі спрямованістю на корекцію психофізіологічного розвитку; між необхідністю такого змісту фізичної активності та його недостатнім науково-методичним обґрунтуванням. Зазначене свідчить про необхідність проведення досліджень у визначеному науковому напрямі.

Роботу виконано згідно плану науково-дослідної роботи на 2015-2019 роки проблемної лабораторії «Гендерні профілактично-оздоровчі технології фізичного виховання та реабілітації» Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за темою «Програмування профілактично-

оздоровчих і розвивальних технологій фізичної культури для дітей та студентської молоді».

Роль автора, як співвиконавця теми дослідження, полягала у визначенні показників психофізіологічного розвитку дітей дошкільного віку, розробленні методичних рекомендацій щодо досягнення вищих значень показників за допомогою фізичної активності.

Мета дослідження – теоретично та експериментально обґрунтувати положення програми корекції психофізіологічного стану дітей під час фізичної активності в закладі дошкільної освіти.

Досягнення мети забезпечували вирішенням таких **завдань**:

1. Вивчити за даними наукової літератури передумови розвитку 6-річних дітей під час навчання у початковій школі.

2. Виявити особливості фізичної активності, фізичного стану, розумової працездатності дітей дошкільного віку при використанні чинного змісту фізичної активності у закладі дошкільної освіти.

3. Обґрунтувати алгоритм програми корекції психофізіологічного стану дітей під час фізичної активності в закладі дошкільної освіти.

Об'єкт дослідження – психофізіологічний розвиток дітей.

Предмет дослідження – результати психофізіологічного розвитку сучасних дітей у 3-6 роки життя та підходи до підвищення показників за допомогою фізичної активності.

Для вирішення поставлених завдань використовували адекватні **методи дослідження** на теоретичному та емпіричному рівнях. Зокрема, було використано **з а г а л ь н о н а у к о в і** методи (аналіз, синтез, систематизацію, узагальнення, теоретичне моделювання) для вивчення стану досліджуваної проблеми за інформацією літературних джерел. **П е д а г о г і ч н і** методи (тестування, спостереження, констатувальний етап експерименту) використовували для одержання даних про вияв і зміну досліджуваних показників у дошкільників. **І з м е д и к о - б і о л о г і ч н и х** методів дослідження використовували антропометрію, пульсометрію,

спірометрію, що сприяло встановленню особливостей фізичного стану дітей за методикою О. Тупчій (2001). Із психодіагностичних методів було використано психодіагностичне тестування для оцінювання стану розвитку когнітивних функцій за допомогою методики «ESAP». Методи математичної статистики використовували для адекватного аналізу та інтерпретації одержаних емпіричних даних.

Наукова новизна одержаних результатів:

- уперше в комплексі вивчено особливості фізичної активності, фізичного стану, розумової працездатності, як складових психофізіологічного розвитку дітей дошкільного віку, при використанні чинного змісту фізичної активності;

- доповнено дані про вікові особливості психофізіологічного розвитку дітей у дошкільний період;

- поглиблено знання про підходи, способи і методики формування й реалізації змісту фізичної активності для дітей дошкільного віку в аспекті цілеспрямованого впливу на їхні психофізіологічні характеристики для поліпшення й корекції.

Практичне значення одержаних результатів полягає у створенні передумов для вдосконалення організації, змісту та способів реалізації фізичної активності у різних формах занять для досягнення позитивного результату в корекції психофізіологічного розвитку дітей дошкільного віку.

Створено також можливість для використання одержаних даних під час читання лекцій, проведення практичних і семінарських занять на факультеті фізичної культури та педагогічному факультеті Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дипломного проекту магістра були апробовані на XII Міжнародній науковій конференції пам'яті Анатолія Миколайовича Лапутіна «Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту» (Чернігів, 2019), III Міжнародному науковому конгресі істориків фізичної культури

«Історія фізичної культури і спорту народів Європи» (Луцьк, 2019), звітних науково-практичних аспірантів, викладачів, магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2018-2019).

Публікації. Основні результати дослідження за темою дипломного проекту магістра викладено в одній статті, опублікованій у науковому фаховому виданні України з педагогіки, що включене до міжнародних наукометричних баз.

Структура та обсяг дипломної роботи магістра. Роботу викладено на 100 сторінках, з яких 90 – основного тексту, що містить 4 таблиці. Дипломна робота складається з переліку умовних позначень, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку 90 використаних джерел інформації.

ВИСНОВКИ

1. Теоретико-методичними засадами дослідження був категоріально-аспектний аналіз передумов вивчення стану психофізіологічного розвитку дітей у дошкільний період, а одержаний результат засвідчив, що законодавча база із забезпечення психофізіологічного розвитку дитини знаходиться на належному рівні, адже відповідає європейським стандартам. Чинники психофізіологічного розвитку різноманітні, для зручності дослідники об'єднують їх у дві групи, а саме зовнішні та внутрішні. У аспекті досліджуваної проблеми важливими є зовнішні чинники, адже вони певною мірою визначають стан психофізіологічного розвитку дітей у дошкільний період, але передусім це стосується фізичної активності. Але незважаючи на провідне місце такої активності в загальному розвитку дітей, її стан на сучасному етапі не забезпечує необхідних здоров'я, функціональних, деяких психологічних характеристик, як складових психофізіологічного стану дошкільників, а значить зумовлює необхідність проведення досліджень в означеному науковому напрямі.

2. Фізична активність дітей у період між 3 та 6 роками життя відзначається особливостями, що пов'язані з віком, але у першу чергу, – із сезонністю: влітку кількість тисяч кроків у день становить 18-20, тоді як восени – 15-16,5, взимку – 16,5-18, навесні – 16-17,5. Із кожним наступним роком кількість локомоцій у дівчаток і хлопчиків збільшується, але протягом навчального дня розподіляється нерівномірно: найбільшою активність дітей є під час занять з фізичної культури, проведення рухливих ігор та вправ спортивного характеру на відкритому повітрі під час прогулянок, а найбільше зниження – під час перебування дітей у приміщенні закладу освіти. При цьому, значною мірою фізична активність дошкільників

визначається не стільки кінезофілією (біологічна потреба), скільки цілеспрямованим педагогічним впливом інструктора та вихователів закладу дошкільної освіти.

3. Фізичний стан, як складова психофізіологічного розвитку дітей, відзначається особливостями: низький рівень у них відсутній, нижчий від середнього рівень мають 21,3 %, середній – 46,8 %, вищий від середнього і високий – відповідно 25,5 % та 6,4 %. При цьому, 100 % дітей має високий рівень захворюваності, у 61,7 % – значно вищою від норми є частота серцевих скорочень і частоти дихання, а порушення постави різного ступеня має (34 % дітей старшого шкільного віку).

4. Розумова працездатність, як складова психофізіологічного розвитку дітей дошкільного віку, за обсягом й швидкістю перероблення зорової інформації дівчатками і хлопчиками відзначається впродовж кожного дня першого і останнього навчальних тижнів кожного з двох семестрів навчального року відзначається схожими тенденцією зміни та особливостями вияву. Особливості пов'язані, передусім із періодом навчального року і днем навчального тижня.

5. Один із ефективних способів поліпшення психофізіологічного розвитку дітей дошкільного віку передбачає використання засобів, які впливають на його провідні чинники: нормалізацію маси тіла, збільшення загальної та спеціальної опірності організму, нормалізацію діяльності серцево-судинної та дихальної систем, профілактику порушень постави, поліпшення адаптації до дії несприятливих чинників довкілля, що сприятиме оздоровленню дітей старшого дошкільного віку. Досягнення зазначеного можливе за умови проектування та реалізації програми корекції психофізіологічного стану дітей дошкільного віку під час фізичної активності. Визначальними у такій програмі є: виконання вимог загальних і методичних принципів фізичного виховання (превентивності, урахування вікових й індивідуальних особливостей, неперервності та практичної

цілеспрямованості, гуманізації і демократизації, діалогової взаємодії і свободи вибору, синкретичності, творчої спрямованості); визначення для організаційної і методичної складових програми корекції психофізіологічного стану дітей під час фізичної активності окремого алгоритму формування та реалізації її змісту на практиці; операції програмування виконуються в установленій послідовності.

6. У методичному аспекті зміст авторської розробки передбачає виконання матеріалу чинних програм розвитку дітей дошкільного віку, але з виконанням такого: конкретизації кола питань, що передбачені цими програмами, для формування знань дітей щодо ведення здорового способу життя; визначення як обов'язкової умови про формування умінь і навичок в дітей використовувати ці знання на практиці. У зв'язку з останнім наведені нижче вправи повинні зайняти провідне місце у комплексі засобів, зокрема: афірмації, психорегулюючі вправи (дихальні для приведення організму у стан спокою та активізації його діяльності), вправи, що є нетрадиційними для фізичної культури дітей дошкільного віку (фітнес, аеробіка, аквааеробіка та інші).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрющенко Т. Формування ціннісного ставлення до власного здоров'я в дітей старшого дошкільного віку : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький держ. педагогічний ун-т ім. Григорія Сковороди». Київ, 2007. 258 с.
2. Апанасенко Г. Л., Попова Л. А., Магльований А. В. Санологія (медичні аспекти валеології): підручник. Львів: Кварт, 2011. 303 с.
3. Бар-Ор О., Роуланд Т. Здоровье детей и двигательная активность: от физиологических основ до практического применения. Київ: Олімп. л-ра, 2009. 528 с.
4. Безруких М. М., Сонькин В. Д., Фарбер Д. А. Возрастная физиология: Физиология развития ребенка. М.: Академия, 2002. 416 с.
5. Бернштейн Н. А. О ловкости и ее развитии. М. : Физкультура и спорт, 1991. 288 с.
6. Бернштейн Н. А. Биомеханика и физиология движений. М. : Институт практической психологии ; Воронеж : МОДЭК, 1997. 608 с.
7. Булич Э. Г., Мурахов И. В. Здоровье человека: биологическая основа жизнедеятельности и двигательная активность в ее стимуляции. Київ: Олімп. л-ра, 2003. 424 с.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укладач і гол. редактор В. Т. Бусел. Київ-Ірпінь: Перун, 2004. 1440 с.
9. Вільчковський Е. С., Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. 428 с.
10. Вільчковський Е. С., Денисенко Н. Ф., Цось А. В., Шиян Б. М. Оптимізація фізичного виховання дитини у вітчизняній системі освіти : монографія. Запоріжжя : ЗОІППО, 2010. 250 с.

11. Гавришко С. Г. Оцінка індивідуальних можливостей моторно обдарованих дітей 4–6 років : автореф. дис... канд. наук з виховання та спорту : 24.00.02 ЛДУФК. Львів, 2004. 20 с.

12. Галаманжук Л. Л. Превентивний розвиток рухової активності дітей дошкільного віку : монографія. Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2015. 500 с.

13. Галаманжук Л. Л., Єдинак Г. А. Ефективність експериментального змісту з фізичної культури в адаптації 6-річних дітей до навчання у школі. Вісник Чернігівського нац. пед. у-ту. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. 2016. Вип. 139, Т. 2. С. 24-27.

14. Галаманжук Л., Єдинак Г. Вияв показників фізичного стану у хлопчиків 4–6 років із різною спрямованістю мануальної асиметрії. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. 2016. Вип. 1. С. 25–32.

15. Галаманжук Л. Л., Єдинак Г. А. Основи наукових досліджень : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Друкарня Рута, 2019. 154 с.

16. Герасимчук А. Ю., Галаманжук Л. Л., Єдинак Г. А. Програмування занять фізичними вправами превентивної спрямованості для 6-річних дітей : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : ПП «Видавництво «Оіюм», 2014. 148 с.

17. Галанов О. С. Психічний і фізичний розвиток дитини від трьох до п'яти років : посібник. Харків : Ранок, 2009. 96 с.

18. Глазырина Л. Д., Овсянкін В. А. Методика фізического виховання дітей дошкільного віку : посіб. М. : ВЛАДОС, 2005. 175 с.

19. Горго Ю. П. Психофізіологія (прикладні аспекти) : навч. посіб. Київ : МАУП, 1999. 122 с.

20. Горго Ю. П., Чайченко Г. М. Основи психофізіології : навч. посіб. Херсон : Персей, 2002. 248 с.

21. Гординська І. М. Ефективні шляхи покращення фізичного стану старших дошкільників : дипломна робота магістра. Кам'янець-Подільський : КПНУ імені Івана Огієнка, 2018. 92 с.
22. Грабченко А. І., Федорович В. О., Гаращенко Я. М. Методи наукових досліджень : навч. посібник. Харків : НТУ «ХП», 2009. 142 с.
23. Давиденко О. В., Семененко В. П., Фандікова Л. О. Основи програмування фізкультурно-оздоровчих занять з дитячим контингентом. Тернопіль : Астон, 2003. 144 с.
24. Данилейко М. С. Адаптація дітей к шкільним умовам засобами фізической рекреації : автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 СПбГПУ имени А. Герцена. СПб, 2008. 18 с.
25. Данилова Н. Н. Психофизиология : учебник. М. : Аспект Пресс, 2000. 373 с.
26. Даценко І. І., Шегедін М. Б., Шашков Ю. І. Гігієна дітей і підлітків : підручник. Київ : Медицина, 2006. 304 с.
27. Денисова Л. В., Хмельницькая И. В., Харченко Л. А. Измерения и методы математической статистики в физическом воспитании и спорте: учеб. пособ. Київ: Олімп. л-ра, 2008. 127 с.
28. Дошкільне тіловиховання. Вплив рухової активності на здоров'я дитини дошкільного віку / Автори-упорядники : Л. В. Калуська, З. В. Калуський, М. М. Гумешук. Тернопіль : Мандрівець, 2008. 184 с.
29. Дзюбка Л. В. Психологічні особливості ранньої дезадаптації і шляхи її подолання : автореф. дис... канд. пс. наук : 19.00.07 КНУ імені Тараса Шевченка. Київ, 2000. 18 с.
30. Дубогай О. Д. Фізкультура як складова здоров'я та успішного навчання дитини. Київ : Шкільний світ, 2006. 128 с.
31. Закон України «Про охорону здоров'я», від 19 листопада 1992 року, № 2801. — Режим доступу до сайту : <http://www.rada.gov.ua>.

32. Закон України «Про освіту», від 23 травня 1991 року, № 1060-ХІІ, із змінами та доповненнями. — Режим доступу до сайту : <http://www.rada.gov.ua>.

33. Закон України «Про охорону дитинства», від 26 квітня 2001 року за № 2402-111. — Режим доступу до сайту : <http://www.rada.gov.ua>.

34. Закон України «Про дошкільну освіту». — Режим доступу : <http://dyvokray.org.ua/normatyvna-baza/342-zakon-ukraini-pro-doshkilnu-osvitu-chinna-redakcija>

35. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». — Режим доступу до сайту : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=12>.

36. Зимонина В. Н. Воспитание ребенка-дошкольника: развитого, организованного, самостоятельного, инициативного, неболеющего, коммуникативного, аккуратного. Расту здоровым : програм.-метод. пособ. М. : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2004. 304 с.

37. Іванова Л. І., Путров С. Ю., Карпюк Р. П. Теорія і методика оздоровчої фізичної культури: навч. посіб. Київ : Козарі, 2010. 276 с.

38. Інструктивно-методичні рекомендації «Організація фізкультурно-оздоровчої роботи у дошкільних навчальних закладах». Додаток до Листа Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, № 1/9-456 від 02.09.2016 року. — Режим доступу : <https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/52237/>

39. Ильин Е. П. Психомоторная организация человека : учеб. пособие. СПб : Питер, 2004. 582 с.

40. Илюхина В. А. Психофизиология функциональных состояний и познавательной деятельности здорового и больного человека. СПб, 2010. 368 с.

41. Карпухина А. М. Психологические и психофизиологические пути повышения эффективности деятельности. Київ : Знання, 1990. 19 с.

42. Ковальчук Л. В. Психофізичний розвиток як фактор готовності шестилітніх дітей до навчання в школі : автореф. дис... канд. наук з фіз. виховання і спорту. 24.00.02 ЛДУФК. Львів, 2007. 20 с.
43. Кокур О. М. Оптимізація адаптаційних можливостей людини: психофізіологічний аспект забезпечення діяльності : монографія. Київ: Міленіум, 2004. 265 с.
44. Коробейников Г. В. Психофизиологическая организация деятельности человека : монографія. Белая Церковь, 2008. 238 с.
45. Корольчук М. С. Психофізіологія діяльності : підручник. Київ: Ельга, Ніка-Центр, 2003. 400 с.
46. Коцур Н. І. Основи педіатрії і гігієни раннього та дошкільного віку : навч. посібник. Чернівці : Книги ХХІ, 2010. 576 с.
47. Кривецька Г. В. Передумови ефективного розвитку моторної функції дошкільників у процесі виконання фізичних вправ : дипломна робота магістра. 012. КПНУ імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2018. 94 с.
48. Круцевич Т. Ю., Воробйов М. І., Безверхня М. М. Контроль у фізичному вихованні дітей, підлітків і молоді : навч. посіб. Київ : Олімп. л-ра, 2011. 224 с.
49. Крушельницька Я. В. Фізіологія і психологія праці. Київ: КНЕУ, 2002. 182 с.
50. Куценко Т. В. Стан властивостей психофізіологічних функцій у дітей молодшого шкільного віку : автореф. дис.... канд. біол. наук. 03.00.13 КНУ імені Тараса Шевченка. Київ, 2000. 18 с.
51. Левшунова К. В. Рухова активність як чинник психічного благополуччя дошкільника : дис... канд. пс. наук : 19.00.07 Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Київ, 2015. 233 с.
52. Лясота Т. І. Підвищення адаптаційних можливостей дітей 6–7 років до умов навчання в початковій школі засобами фізичного виховання : автореф. дис... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 НУФВСУ. Київ, 2012. 21 с.

53. Маліков М. В., Богдановська Н. В., Свасьєв А. В. Функціональна діагностика у фізичному вихованні і спорті : навч. посібник. Запоріжжя : ЗНУ, 2006. 246 с.

54. Малхазов О. Р. Психологія та психофізіологія управління руховою діяльністю: монографія. Київ: Євролінія, 2002. 320 с.

55. Матвеев Л. П. Теория и методика физической культуры : учебник. 3-е изд., перераб. и доп. М. : СпортакадемПресс, 2008. 544 с.

56. Медико-демографічна ситуація та організація медичної допомоги населенню у 2010 році: підсумки діяльності системи охорони здоров'я та реалізація Програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Київ : МОЗ України, 2011. 104 с.

57. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі»: метод. посіб. / Кононко О. Л., Плохій З. П., Гончаренко А. М. [та ін.]. Київ : Світич, 2009. 208 с.

58. Москаленко Н., Полякова А., Ковров Я. Сучасні підходи до організації фізкультурно-оздоровчої роботи у дошкільних закладах. Спортивний вісник Придніпров'я. 2013. № 1. С. 40-42.

59. Назирова К. В. Організаційно-педагогічні умови використання фізичних вправ як засобу розвитку моторної функції дошкільників: дипломна робота магістра. 012. КПНУ імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2018. 104 с.

60. Наказ Міністерства освіти і науки України від 20.04.2015 № 446 «Про затвердження гранично допустимого навчального навантаження на дитину у дошкільних навчальних закладах різних типів та форми власності». – Режим доступу : <https://www.pedrada.com.ua/article/303-qqq-16-m12-planumo-zanyattyu-u-doshklnomu-zaklad-z-oglyadu-na-dopustime-navchalne-navantajennya>

61. Національна доктрина розвитку освіти, затверджена Указом Президента України від 17 квітня 2002 року, № 347/2002. — Режим доступу до сайту : <http://www.rada.gov.ua>.

62. Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту, затверджена Указом Президента України від 28 вересня 2004 року, № 1148/2004. — Режим доступу до сайту : <http://www.rada.gov.ua>.

63. Осовська І. Я. Технології покращення фізичної готовності 6-річних дітей до шкільного навчання: дипломна робота магістра. 012. КПНУ імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2018. 98 с.

64. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2010. 432 с.

65. Пангелова Н. Є. Теоретико-методичні засади формування гармонійно розвиненої особистості дитини дошкільного віку в процесі фізичного виховання : автореф. дис...д-ра наук з фіз. виховання та спорту. 24.00.02 НУФВСУ. Київ, 2014. 39 с.

66. Пасічник В., Петрина Р. Сучасні підходи щодо поєднаного фізичного і розумового розвитку дітей старшого дошкільного віку. Молода спортивна наука України. 2012. Т. 2. С. 150-155.

67. Петренко Г. В. Організаційно-методичні засади здоров'яформувального фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку : автореф. дис... канд. пед. наук. 13.00.02 СНУ імені Лесі Українки. Луцьк, 2017. 20 с.

68. Ровний А. С., Ровний В. А., Ровна О. О. Фізіологія рухової активності : підручник. Харків, 2014. 343 с.

69. Стратегии и рекомендации по здоровому образу жизни и двигательной активности: сб. материалов ВООЗ / сост. Е. В. Имас, М. В. Дутчак, С. В. Трачук. Київ : НУФВСУ «Олімп. л-ра», 2013. 528 с.

70. Тітов І. Г. Вступ до психофізіології: навч. посіб. Київ : Академвидав, 2011. 296 с.

71. Теорія і методика фізичного виховання. Загальні основи теорії та методики фізичного виховання : підручник у 2-х томах; за ред. Т. Ю. Круцевич. Київ : Олімп. л-ра, 2008. Т. 1. 391 с.
72. Тупчій Н. О. Факторна структура фізичного стану дітей 5-6 років. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2000. № 1. С. 84-87.
73. Функційна анатомія : підручник. Федонюк Я. І., Мицкан Б. М., Попель С. Л. [та ін.]; за ред. Я. І. Федонюка, Б. М. Мицкана. Тернопіль : Навч. книга-Богдан, 2007. 552 с.
74. Худолій О. М. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання : навч. посіб. Харків : ОВС, 2007. 406 с.
75. Шиян Б. М., Єдинак Г. А., Петришин Ю. В. Наукові дослідження у фізичному вихованні та спорті: навч. посібник. Кам'янець-Подільський : Рута, 2012. 280 с.
76. Щодо організації фізкультурно-оздоровчої роботи у дошкільних навчальних закладах. Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, № 1/9-456 від 02.09.2016 року. – Режим доступу : <https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/52237/>
77. Bouchard, C. Blair, S. N., Haskell, W. L. (2007). *Physical activity and health*. Champaign, IL : Human Kinetics.
78. Galamandjuk, L., Siedlaczek-Szwed, A., Iedynak, G., Dutchak, M., Stasjuk, I., Prozar, M., Mazur, V., Bakhmat, N., Veselovska, T., Kljus, O., Marchuk, D. (2019). Evaluation of the physiological characteristics of girls with different handedness using various types of physical training. *Journal of Physical Education and Sport*, Vol 19 (Supplement issue 4), 1386-1390, doi:10.7752/jpes.2019.s4201
79. Fulton, J. E. Carlson, S. A., Kohl, H. W., Dietz, W. H. (2006). Longitudinal analysis of physical education and academic achievement: early childhood longitudinal study. *Medicine & science in sport & exercise*. Vol. 38, 28.
80. Hopper, C., Fisher, B., Munoz, K. D. (2011). *Physical activity and nutrition for health*. Champaign : Human Kinetics.

81. Iedynak, G., Galamandjuk, L., Dutchak, M., Balatska, L., Herasymchuk, A., Mazur, V. (2017). Effectiveness of different options for teaching children basic movements due to certain handedness. *Journal of Physical Education and Sport*. 2017. Vol. 17(2). 582-589. doi:10.7752/jpes.2017.02088
82. [Kipp, L. E. \(2017\)](#). Psychosocial aspects of youth physical activity. *Pediatric Exercise Science*, 29(1), 35-38. doi: [10.1123/pes.2017-0005](#)
83. Malina, R. M., Bouchard, C., Bar-Or, O. (2004). *Growth maturation & physical activity*. Champaign, IL : Human Kinetics.
84. Murray, T. D., Eldridge, J., Kohl, H. W. (2017). *Foundations of Kinesiology: A Modern Integrated Approach*. Champaign, IL: Human Kinetics.
85. *Physical education, sport and physical activity strategy for children & young people* / Bournemouth & Poole physical education, sport and physical activity strategy (2013). — Режим доступу : <http://debbie.priest@bournemouth.gov.uk>.
86. Rowland, T. (2005). *Children's exercise physiology*. 2nd ed. Champaign, IL: Human Kinetics.
87. Ryckman, R. M. (2007). *Theories of Personality*. 9th ed. NY: [Cengage Learning](#).
88. Sands, R. R. (2012). *The anthropology of sports and human movement: a biocultural perspective*. Ed. by R. R. Sands, L. R. Sands. London: Lexington Books.
89. Vincent, W. J. (2005). *Statistic in kinesiology*. 3-rd ed. Champaign : Human kinetics.

Список опублікованих праць за темою дипломної роботи магістра

90. Троян Д., Єдинак Г., Галаманжук Л. Підготовка майбутніх фахівців із фізичного виховання до визначення психофізіологічних показників у дошкільників. Історія фізичної культури і спорту народів Європи, III-ий Міжн. наук. конгрес істориків фізичної культури. 10-12 вересня 2019 року,

м. Луцьк. [електронний ресурс]. Луцьк, 2019. С. 68-69. –
<http://conferences.eenu.edu.ua>